

پژوهشهای حقوقی

شماره ۱۷

هزار و سیصد و هشتاد و نه - نیمسال اول

مقالات

توصیف خواسته در قانون و رویه قضایی • اصول بنیادین حاکم بر کنوانسیون ارتباطات الکترونیکی
آنسیترال • مؤلفه‌های امنیت اجتماعی در قوانین کیفری • شناسایی در حقوق بین‌الملل: آثار حقوقی
شناسایی کوزوو، اوستیای جنوبی و آبخازیا • اصول حاکم بر تعارض ادله اثبات دعوا • جلوه‌های
حقوق بین‌الملل کیفری در خاورمیانه؛ از محاکمه صدام تا محاکمه عاملان ترور رفیق حریری

موضوع ویژه: بورس اوراق بهادار در حقوق ایران و کشورهای دیگر

مبانی و اصول تعهد به دادن اطلاعات در بورس • مطالعه تطبیقی ممنوعیت‌های دارندگان اطلاعات
نهانی در رابطه با معاملات اوراق بهادار • تحلیل جرم معامله متکی بر اطلاعات نهانی • مبارزه با
تقلب در بازارهای اوراق بهادار؛ نگاهی به نظم حقوقی بازار اوراق بهادار در ایالات متحده آمریکا •
بررسی آراء قضایی صادره در خصوص معامله اوراق بهادار با استفاده از اطلاعات نهانی • مسؤولیت
مدنی کارگزاران بورس و فرایند طرح دعاوی مرتبط در مراجع صالحه • مسؤولیت کارگزاران در
معاملات فضولی اوراق بهادار با تکیه بر رویه هیأت داوری • نقش صکوک در تأمین مالی پروژه‌ها و
تأملی بر قوانین و مقررات حاکم بر آن • داوری اختلافات در بازار اوراق بهادار • ماهیت حقوقی و
صلاحیت‌های هیأت داوری بازار اوراق بهادار • قواعد حاکم بر تشکیل شرکت‌های سهامی عام در پرتو
قانون بازار اوراق بهادار • آثار حقوقی الحاق ایران به سازمان جهانی تجارت بر خدمات بورس
اوراق بهادار • ادغام فرامرزی بازارهای بورس سهام و اوراق بهادار: توهم یا واقعیت؟

نقد و معرفی

ملاحظات پیرامون «نظریه مشورتی کوزوو» • بررسی جرم تجاوز در کنفرانس بازننگری اساسنامه
دیوان کیفری بین‌المللی • نقدی بر قانون جدید بیمه اجباری مسؤولیت مدنی دارندگان وسایل نقلیه
• علائم تجاری غیر سنتی • قطعنامه ۱۹۲۹ شورای امنیت: بازنمایی نبرد حق و قدرت در جهان
نامتحد • ششمین دوره مسابقات شبیه‌سازی دیوان کیفری بین‌المللی

http://jlr.sdil.ac.ir/article_40946.html

مجله پژوهشهای حقوقی (علمی - ترویجی)، شماره ۱۷، نیمسال اول ۱۳۸۹
صفحات ۲۸۵ الی ۳۰۲، تاریخ وصول: ۱۳۸۹/۵/۲۴، تاریخ پذیرش: ۱۳۸۹/۶/۲۰

بررسی آراء قضایی صادره در خصوص معامله اوراق بهادار با استفاده از اطلاعات نهانی

علیرضا محمدی*

چکیده: بازار اوراق بهادار جایگاهی برای جذب سرمایه‌های خرد و هدایت آن به سمت سرمایه‌گذاری‌های کلان با هدف رشد و توسعه اقتصادی کشورهاست. انجام معاملات در این بازار چه به لحاظ کمی و چه به لحاظ کیفی، تابع قواعد خاص خود می‌باشد که با نظام داد و ستدهای سنتی تفاوت بسیار دارد. با عنایت به حجم قابل ملاحظه جابه‌جایی سرمایه ناشی از تعداد کثیر معاملات که روزانه در این بازار صورت می‌پذیرد ایجاد سلامت و امنیت برای سرمایه‌گذاران در این بازار از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است. لذا سعی شده است قوانین مختلفی برای مقابله با سوءاستفاده‌های احتمالی که در جریان انجام معاملات اوراق بهادار واقع می‌شود وضع گردیده و ضمانت اجرای مدنی و کیفری در نظر گرفته شود. یکی از سوءاستفاده‌های احتمالی که در بازار اوراق بهادار رخ می‌دهد انجام معامله اوراق بهادار با استفاده از اطلاعات نهانی است که انجام اینگونه معاملات در قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران مصوب سال ۱۳۸۴، جرم شناخته شده و ضمانت اجرای مدنی و کیفری برای آن در نظر گرفته شده است. هدف از این مقاله نقد و بررسی آراء قضایی‌ای می‌باشد که در خصوص اینگونه معاملات بعد از تصویب قانون فوق‌الذکر صادر گردیده است. علیرغم تلاش در خصوص یافتن آراء متعدد در این خصوص، ظاهراً فقط دو رأی قضایی در این مورد صادر شده و پس از طی مرحله تجدیدنظر قطعیت یافته است. در این مقاله به نقد و بررسی آن دو رأی خواهیم پرداخت. به طور خلاصه در خصوص بررسی انجام شده در این آراء می‌توان گفت که قضات در این دو رأی هیچ اشاره‌ای به اینکه شخص معامله‌کننده اوراق بهادار با استفاده از اطلاعات نهانی، دارنده اصلی و اولیه اطلاعات بوده یا دارنده ثانویه اطلاعات، ننموده‌اند. رسیدگی به این مطلب در آراء، بسیار مهم و دارای تبعاتی است. زیرا اگر شخص معامله‌کننده اوراق بهادار با استفاده از اطلاعات نهانی دارنده ثانویه آن اطلاعات

* کارشناس ارشد حقوق خصوصی و قاضی دادگستری کرج

باشد، قاضی دادگاه باید دارنده اولیه را از باب افشاء اطلاعات نهانی که خود جرم مستقلاً است محکوم نماید. در یکی از دو رأی مورد نقد خواهیم دید که شخص معامله‌کننده دارنده ثانویه اطلاعات است و قاضی او را به دلیل انجام معامله اوراق بهادار با استفاده از اطلاعات نهانی محکوم می‌نماید، و نکته جالب اینکه دارنده اولیه را از باب معاونت در اجرای جرم محکوم می‌کند که با توضیحات فوق می‌بایست دارنده اولیه به دلیل افشای اطلاعات نهانی مورد تعقیب قرار می‌گرفت که قاضی محترم هیچ توجهی به ارتکاب این بزه مستقل نداشته‌اند. در این مقاله، این دو رأی با نگاهی دقیق و روشکافانه و با توجه به همه جنبه‌های ارتکاب جرم معامله اوراق بهادار با استفاده از اطلاعات نهانی مورد نقد و بررسی قرار خواهند گرفت.

کلیدواژه‌ها: معامله اوراق بهادار، اطلاعات نهانی، رویه قضایی، بورس، ضمانت اجرای کیفری

مقدمه

امروزه نظام نوین اقتصادی کشورها، شاهد شکل‌گیری نهادهای کاملاً جدید و نو در زمینه داد و ستد و انجام معاملات است. خرید و فروش، مدتهاست که از حالت سنتی خود خارج شده و در فضای کاملاً متفاوتی انجام می‌شود که یکی از این ساختارها که نقش بسیار مهمی در عرصه اقتصادی کشورها ایفا می‌کند بازار اوراق بهادار یا همان بورس است.

بورس به عنوان محل گردآوری وجوه خرد و هدایت آن به سوی سرمایه‌گذاری‌های کلان و نیز ابزاری برای داد و ستد اوراق بهادار، دارای قابلیت و کارکردهای فراوانی است. استفاده صحیح از جریانهای پولی و وجوه سرگردان به سمت کارهای تولیدی باعث رشد اقتصادی، افزایش تولید ناخالص ملی، اشتغال و افزایش درآمد سرانه و نهایتاً رفاه عمومی خواهد شد. حجم خرید و فروش سهام، شاخصی برای رشد و توسعه اقتصادی کشورها به حساب می‌آید. اما در عین حال خرید و فروش و سرمایه‌گذاری در زمینه سهام شرکتها از نظر مردم یک تجارت پرخطر به حساب می‌آید. قیمت سهام اگر چه ممکن است با سرعت و به میزان بیشتری نسبت به پولی که در حسابهای سپرده سرمایه‌گذاری قرار می‌گیرد، افزایش یابد اما احتمال سقوط ارزش آن به مقدار فراوان نیز وجود دارد. آنچه شانس موفقیت و کسب منافع بیشتر در معاملات سهام را افزایش می‌دهد، اطلاعات بیشتر سرمایه‌گذاران از وضعیت شرکتهاست که قصد سرمایه‌گذاری در آنها را دارند. اظهار و اعلام تمام واقعات و اطلاعات مربوط به شرکت برای حمایت از سرمایه‌گذاران لازم و حیاتی است. زیرا در صورتی که برخی اشخاص داخلی یا مرتبط با شرکت (به عنوان خریدار یا فروشنده) پیشاپیش از اطلاعاتی برخوردار باشند که بر قیمت سهام شرکت مؤثر می‌باشد در حالی که این اطلاعات عمومی نگردیده و برای دیگر سرمایه‌گذاران و دست اندرکاران بازار سرمایه افشاء نشده باشد، نتیجه طبیعی این حالت، استفاده اشخاص داخلی یا مرتبط با شرکت از اطلاعات محرمانه و منتشر نشده و تحصیل سود و منافع بیشتر یا اجتناب از ضرر

احتمالی به زیان سایر سرمایه‌گذاران خواهد بود. معمولاً در معامله اوراق بهادار با استفاده از اطلاعات محرمانه، زیان‌دیدگان به صورت خاص مشخص نمی‌شوند. مخصوصاً در مواردی که سهام شرکت‌های پذیرفته شده در بورس در بازار بورس مورد معامله قرار می‌گیرد. زیرا در این موارد معاملات سهام بین اشخاص خصوصی سرمایه‌گذار صورت نمی‌پذیرد بلکه به طور مستقیم یا غیرمستقیم از طریق شرکت‌های خصوصی کارگزار بورس انجام می‌شود. در واقع در چنین مواردی قربانی این سوءاستفاده‌ها (استفاده از اطلاعات منتشر نشده در معاملات سهام) بیش از هر کس و هر چیز، اعتبار بازار سرمایه و اعتماد سرمایه‌گذاران و نهایتاً اقتصاد یک کشور است.

انجام معاملات اوراق بهادار با استفاده از اطلاعات نهانی دارای چهار عنصر یا ویژگی است که عبارتند از: ۱- عمومی نشدن اطلاعات، ۲- مؤثر بر قیمت بودن آن اطلاعات، ۳- مشخص و دقیق بودن، و ۴- خاص بودن اطلاعات؛ که نظام حقوقی ایران از این چهار عنصر فقط موارد ۱ و ۲ را پذیرفته و برای تحقق چنین معامله‌ای وجود آنها کفایت خواهد کرد.

نظام حقوقی ما نخستین بار در سال ۱۳۷۳ در آیین‌نامه اجرایی انتشار اخبار معاملات بر اساس اطلاعات نهانی، اینگونه معاملات را مورد توجه قرار داد، که نقایص این آیین‌نامه به طور دقیق مورد بحث قرار خواهد گرفت ولی در نهایت در قانون بازار اوراق بهادار ایران مصوب سال ۱۳۸۴، معامله اوراق بهادار با استفاده از اطلاعات نهانی، با تمام جوانب و ظرایف آن مورد شناسایی قانون‌گذار قرار گرفت و برای اینگونه معاملات ضمانت اجراهای مدنی و کیفری هم در نظر گرفته شد.

ولی به لحاظ اینکه سابقه جرم شناختن این معاملات (معامله اوراق بهادار با استفاده از اطلاعات نهانی) در حقوق ایران بسیار کم و کوتاه مدت است، آراء قضایی صادره در این خصوص هم به همان مقدار کم و انگشت‌شمار می‌باشد، که ما در این مقال به نقد و بررسی آنها به شرح آتی خواهیم پرداخت.

در فصل اول طی دو مبحث به بررسی و تحلیل اطلاعات نهانی و تبیین عناصر آن می‌پردازیم و سپس به نقد اطلاعات نهانی در آراء صادره خواهیم پرداخت. در فصل دوم که در دو مبحث خواهیم نگاشت ابتدا تعریف دارنده اطلاعات نهانی و سپس شرح انواع دارندگان را می‌نگاریم و در مبحث دوم با نگاه به بحث قبل دارنده اطلاعات نهانی و انواع آن را در آراء صادره مورد نقد و بررسی قرار می‌دهیم.

در فصل سوم هم مجدداً در دو مبحث، به مذاقه در خصوص انواع جرایم ارتكابی در آراء مورد بحث می‌نشینیم و در صورت وجود کاستیها و نقایص، آراء را با نگاهی نقادانه تحلیل خواهیم کرد.

فصل اول: اطلاعات نهانی

مبحث یکم: کلیات (تعریف اطلاعات نهانی و ویژگیهای آن)

بند ۱- تعریف اطلاعات نهانی

اگر بخواهیم در نظام حقوقی ایران سابقه‌ای از تعریف اطلاعات نهانی به طور مختصر ارائه دهیم، باید بگوییم که برای نخستین بار آیین‌نامه اجرایی «انتشار اخبار معاملات بر اساس اطلاعات نهانی» مصوب شورای بورس در سال ۱۳۷۳ معامله اوراق بهادار با استفاده از اطلاعات محرمانه شرکت را مورد توجه و شناسایی قرار داده است. در آیین‌نامه مذکور بدون اینکه از اطلاعات محرمانه تعریفی ارائه شود اطلاعات مزبور صرفاً با قید اطلاعات مؤثر بر قیمت سهام معرفی شده بود و به لحاظ اطلاق عبارت «اطلاعات مؤثر بر قیمت سهام» هرگونه تأثیری ولو اندک مشمول این مقررات بود.^۱

پس از آن در بخشنامه افشای فوری اطلاعات مصوب سال ۱۳۸۰ سازمان بورس اوراق بهادار، از اطلاعات مهم تعریفی ارائه گردید که تا حد زیادی به مفهوم اطلاعات محرمانه نزدیک بود. مطابق بند یک بخشنامه مزبور اطلاعات مهم به هر گونه اطلاعات مرتبط با فعالیت شرکت (تولیدی، تجاری و خدماتی و غیره)، که منجر و یا به صورت قابل توجهی انتظار رود که منجر بر تغییر قابل ملاحظه در قیمت سهام و یا ارزش هر یک از اوراق بهادار صادره توسط شرکت پذیرفته شده در بورس شود اطلاق می‌گردد. در این تعریف نیز بر اطلاعات مؤثر بر قیمت سهام تکیه شده بود، النهایه بر خلاف آیین‌نامه اجرایی «انتشار اخبار معاملات بر اساس اطلاعات درونی» مصوب سال ۱۳۷۳ هرگونه اطلاعات مؤثر بر قیمت مورد توجه قرار نگرفته، بلکه اطلاعاتی که تغییر قابل ملاحظه در قیمت اوراق بهادار را موجب شد و مورد توجه قرار گرفته بود.^۲

در نهایت با تصویب قانون «بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران» در سال ۱۳۸۴، برای نخستین بار تعریفی از اطلاعات محرمانه در قالب یک ماده قانونی ارائه شده. مطابق این تعریف که در بند ۳۲ ماده ۱ قانون فوق‌الذکر آمده است، اطلاعات نهانی هرگونه اطلاعاتی است که:

اولاً: برای عموم منتشر و افشاء نشده باشد.

ثانیاً: به طور مستقیم یا غیرمستقیم به اوراق بهادار، معاملات یا ناشر آن مربوط گردد.

^۱ سیدالهام‌الدین شریفی، «بررسی تطبیقی جنبه‌های حقوقی معاملات در بازار بورس اوراق بهادار با استفاده از اطلاعات نهانی»، مجله پژوهش‌های حقوقی، ش ۶، سال ۱۳۸۳ صص ۱۸۶-۱۷۹.

^۲ شقایق بهشتی، «معاملات اوراق بهادار با استفاده از اطلاعات محرمانه با مطالعه تطبیقی در حقوق اتحادیه اروپا، انگلیس، فرانسه و ایران»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق خصوصی، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)، ۱۳۸۷، صص ۳۵-۳۰.

ثالثاً: در صورت انتشار، بر قیمت و یا تصمیم سرمایه‌گذاران برای معامله اوراق بهادار مربوط تأثیر می‌گذارد.
تعریف فوق نسبت به سایر تعاریف ارائه شده کامل‌تر است و تا حدودی در بر دارنده ویژگیهای اطلاعات نهانی می‌باشد.

بند ۲- ویژگیهای اطلاعات نهانی

اطلاعات نهانی باید دارای چهار ویژگی ذیل باشند:

- ۱- اطلاعات خاص نه کلی، ۲- مشخص یا دقیق بودن اطلاعات، ۳- منتشر و عمومی نشدن اطلاعات، و ۴- تأثیر بسزا بر قیمت داشتن (مؤثر بر قیمت بودن).

۱- اطلاعات خاص نه کلی

اطلاعات باید مربوط به اوراق بهادار خاص یا یک صادرکننده خاص اوراق بهادار باشد و مربوط به اوراق بهادار یا صادرکننده آنها به طور کلی نباشد. البته این قید که «اطلاعات مربوط به صادرکننده باشد» تنها شامل اطلاعاتی در مورد خود شرکت نبوده، بلکه اطلاعاتی را که می‌تواند بر دورنمای شرکت مؤثر باشد در بر می‌گیرد.^۳

۲- مشخص یا دقیق بودن اطلاعات

در قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران مصوب سال ۱۳۸۴ تعریف ارائه شده از اطلاعات محرمانه اگر چه نسبت به تعاریف سابق ارائه شده کامل‌تر است، لیکن در این تعریف نیز قانون‌گذار به نحو اجمالی عمل کرده و با غمض عین از آنچه که باید در بیان یک تعریف جامع و مانع منطقی رعایت شود، تنها با اقتباسی ناقص از تعاریف موجود در قوانین سایر کشورها به شناسایی موضوع پرداخته است. از جمله این موارد عدم تصریح قانون‌گذار به دقیق یا مشخص بودن اطلاعات نهانی است، لذا از دیدگاه مقنن ایرانی لازم نیست که اطلاعات نهانی دقیق و مشخص باشند. بلکه هرگونه اطلاعات کلی که برای عموم منتشر یا افشاء نشده است در شمار اطلاعات محرمانه قرار می‌گیرند.

۳- منتشر و عمومی نشدن اطلاعات

در نظام حقوقی ایران قانون‌گذار در تبیین ویژگیهای اطلاعات محرمانه صرفاً به این مطلب که «اطلاعاتی افشاء نشده برای عموم هستند» اکتفا نموده است. بدون اینکه معیاری در خصوص این مورد ارائه نماید. مانند اینکه تا چه زمانی اطلاعات حائز این ویژگی هستند؟ یا طریق افشاء برای عموم چیست؟
در سال ۱۳۸۶، هیأت مدیره بورس دستورالعملی تحت عنوان «افشای اطلاعات شرکت ثبت شده نزد سازمان» در خصوص نحوه افشای اطلاعات منتشر نمود. در این

³. Simon Goulding, *Principles of Company Law*, London, Cavendish, 1st ed., 1996, p. 196.

دستورالعمل مقرر شده که ناشر موظف است، اطلاعات را در مهلت مقرر مطابق فرمهای مورد نظر سازمان به صورت الکترونیکی و یا کاغذی در سربرگ رسمی خود به سازمان بورس ارسال و هم زمان به طریقی که سازمان تعیین می‌نماید جهت اطلاع عموم منتشر کند.^۴

۴- مؤثر بر قیمت بودن

مؤثر بر قیمت بودن یک معیار قاطع در تعیین محرمانه بودن اطلاعات است. لیکن در قوانین ذیربط یک معیار و مبنای تشخیص برای تعیین و تبیین این ویژگی ارائه نشده است. معمولاً تعیین تأثیر قابل توجه و تعیین‌کننده اطلاعات، بر قیمت اوراق بهادار در زمان دادرسی به لحاظ عمومی شدن اطلاعات در آن زمان، ساده می‌نماید. زیرا با عمومی شدن اطلاعات، تأثیرات آن بر قیمت اوراق بهادار با مقایسه قیمت‌های قبل و بعد از عمومی شدن به راحتی قابل احراز می‌باشد. در نظام حقوقی ایران در آیین‌نامه اجرایی «انتشار اخبار معاملات بر اساس اطلاعات درونی» که پیش از تصویب قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران مصوب سال ۱۳۸۴ تنها سند موجود در زمینه اینگونه معاملات بود، اطلاعات محرمانه صرفاً با قید اطلاعات مؤثر بر قیمت سهام معرفی شده بود، که به لحاظ اطلاق عبارت «اطلاعات مؤثر بر قیمت سهام» هرگونه تأثیر ولو اندک را شامل می‌گردید. متأسفانه با تصویب قانون بازار اوراق بهادار در سال ۱۳۸۴، نیز نه تنها این نقص برطرف نگردید، بلکه حتی کلیت و اجمال تعریف ارائه شده از اطلاعات محرمانه ابهام تازه‌ای را نیز به وجود آورد.

در این قانون مقرر شده است که «اطلاعات ... در صورت انتشار بر قیمت و یا تصمیم سرمایه‌گذاران برای معامله اوراق بهادار تأثیر می‌گذارند» در واقع هر دو اثر مادی ۱- تغییر قیمت، و ۲- تأثیر روانی بر تصمیم سرمایه‌گذاران به معامله، در یک عبارت ذکر شده‌اند و با استفاده از حرف ربط (یا) دو عبارت به یکدیگر عطف گشته‌اند. بنابراین آنچه از این عبارت نتیجه می‌شود آن است که یک سری اطلاعات منتشر نشده حتی اگر بر قیمت تأثیر بسزا نداشته باشند و تنها بر تصمیم سرمایه‌گذاران برای معامله اوراق بهادار مربوط - که امری ذهنی و شخصی است - مؤثر باشد هم طبق تعریف این قانون از مصادیق اطلاعات محرمانه است.^۵

مبحث دوم: اطلاعات نهانی در آراء صادره

بند ۱- شرح مختصر آراء قضایی ذیربط

۱- دادنامه شماره ۶۹ پرونده کلاسه ۸۷ / ۴۸ / ۱۱۹۲ صادره از شعبه ۱۱۹۲ مجتمع ویژه رسیدگی به جرایم اقتصادی، متهم ردیف اول خانم م.ت و متهم ردیف دوم خانم ع.ن می‌باشند که

^۴ شقایق بهشتی، پیشین، صص ۳۹-۳۷.

^۵ همان، صص ۴۰-۴۲.

هر دو به جرم مباشرت در معامله اوراق بهادار مبتنی بر اطلاعات نهانی مورد محاکمه قرار گرفته‌اند و متهمان ردیف سوم و چهارم آقایان ر.ت و ح.ع که به لحاظ معاونت در معامله با اتکای به اطلاعات نهانی مورد محاکمه قرار گرفته‌اند.

در دادنامه مذکور متهم ردیف اول خانم م.ت دختر متهم ردیف سوم آقای ر.ت می‌باشد و همچنین متهم ردیف دوم خانم ع.ن. خواهرزاده متهم ردیف چهارم آقای ح.ع. است، و متهمان ردیف سوم و چهارم نیز با یکدیگر نسبت سببی (باجناق) دارند، که متهم ردیف سوم رئیس هیأت مدیره شرکت س.م.آ می‌باشد که شرکت مذکور سهام‌دار عمده و اصلی شرکت ماشین‌آلات عمرانی زراعی ایران است. شرکت اخیرالذکر در روزهای پایانی اسفندماه ۲ فقره معامله مهم و مؤثر (قراردادی با سازمان شهرداریهای کشور و خریدن تعدادی از سهام بانک کارآفرین) بر افزایش قیمت معاملاتی سهام خود انجام داده لیکن بر خلاف تکلیف مقرر بند ۴ م ۴۵ قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران از اعلام معاملات مزبور به بورس اوراق بهادار تا، تاریخ ۱۳۸۶/۳/۶ خودداری نموده و در نتیجه اطلاعات ناشی از وقوع معاملات مورد نظر و تأثیر آن بر قیمت آتی سهم از دیگر سرمایه‌گذاران مخفی مانده است و در دوره اختفای اطلاعات مزبور متهمان ردیف اول و دوم یعنی خانمها م.ت. و ع.ن. که دارای ارتباط نسبی و سببی با متهمان ردیف سوم و چهارم هستند و به همین جهت به اطلاعات نهانی اشاره شده، دسترسی داشته‌اند. مبادرت به خرید تعداد قابل توجهی از سهام شرکت گسترش ماشین‌آلات عمرانی و زراعی ایران، نموده‌اند. بدین ترتیب با استفاده از موقعیت نابرابر خود نسبت به دیگر سرمایه‌گذاران، موفق به تحصیل سودی ناروا گشته‌اند.

۲- دادنامه شماره ۶۶-۸۷/۲/۱- پرونده کلاسه ۱۱۰۰/۱۰۱۶/۸۶ صادره از شعبه ۱۰۱۶ دادگاه عمومی جزایی تهران که خلاصه آن به شرح ذیل می‌باشد.

در خصوص اتهام متهمان مبنی بر شرکت در معاملات اوراق بهادار با استفاده از اطلاعات محرمانه منجر به زیان متحمل نشده، اعلامی از ناحیه سازمان بورس و اوراق بهادار دادگاه با بررسیهای انجام شده و توجه به امارات استنادی در پرونده از جمله: ۱- دارا بودن ۸۷ درصد از سهام شرکت ... با نماد ... که متهمان جزء مدیران شرکت در سطح مدیران مالی و رئیس حسابداری، مسؤول امور سهام شرکت می‌باشند. ۲- نامه شماره ... مورخ ۱۳۸۵/۶/۲۶ دارای پیوست ارسالی به سازمان بورس و اوراق بهادار تهران که رونوشت آن به شرکت جهت اطلاع ارسال شده است. هر چند که در تاریخ ۱۳۸۵/۶/۲۸ در قسمت مدیر مالی طی شماره ۱۳۲۵ ثبت گردیده، ولی نامه مورخ ۸۵/۶/۲۷ از ناحیه سرپرست نظارت بر اوراق بهادار خطاب به مدیر عامل شرکت حکایت از مذاکرات تلفنی کارشناسان سازمان بورس با مدیران آن شرکت دارد، که با توجه به وضعیت معاملات و تغییرات قیمت سهام آن شرکت در بازار سرمایه طی روزهای اخیر و نهایتاً تذکرات لازم، تعجیل در اقدامات درخواستی مبنی بر فروش سهم را دارد که خود حکایت از اطلاع مدیران شرکت از اطلاعات نهانی اعلامی که اثر با اهمیتی بر قیمت اوراق بهادار و

تصمیم سرمایه‌گذاران داشته، دارد که حداقل متهمان به عنوان ناشرانی که مجوز انتشار اوراق بهادار را از سازمان دریافت کرده‌اند مکلف به رعایت دستورالعمل اجرایی سازمان می‌بوده‌اند و همچنین نمی‌باید در، بازه زمانی مخفی بودن اطلاعات از عموم سرمایه‌گذاران اقدام به انجام معامله جهت فرار از زیان احتمالی، می‌نموده‌اند.

بند ۲- بررسی مصادیق مادی

۱- عمومی نشدن اطلاعات

همانطور که ملاحظه می‌شود در هر دو رأی فوق‌الذکر که در خصوص انجام معامله مبتنی بر اطلاعات نهانی است، آن اطلاعاتی که متهمان با استفاده از آنها اقدام به انجام معامله جهت تحصیل سود بیشتر یا فرار از متحمل شدن زیان می‌کنند، هنوز برای عموم و دیگر سرمایه‌گذاران منتشر نگشته است. به عبارت دیگر در هر دو رأی قضایی مورد بحث معاملات در بازه زمانی مخفی بودن اطلاعات انجام یافته است.

پرونده اول

در دادنامه شماره ۶۹ صادره از شعبه ۱۱۹۲ مجتمع ویژه رسیدگی به جرایم اقتصادی ملاحظه می‌شود که شرکت ماشین‌آلات عمرانی و زراعی ایران در روزهای پایانی اسفند ماه سال ۸۵ دو فقره معامله مهم و مؤثر بر افزایش قیمت معاملاتی سهام آن شرکت به شرح ذیل انجام داده است.

۱- قرارداد با سازمان شهرداریهای کشور به منظور فروش ۴۵۰ دستگاه تراکتور صنعتی

۲- خرید ۹ میلیون سهم بانک کارآفرین

لیکن برخلاف تکلیف مقرر در بند ۴ م ۴۵ قانون بازار اوراق بهادار از اعلام معاملات مزبور تا تاریخ ۱۳۸۶/۳/۶ خودداری نموده و اطلاعات مربوط به معاملات فوق و همچنین تأثیر آنها بر قیمت سهام و افزایش آن از عموم سرمایه‌گذاران مخفی مانده است. در همین بازه زمانی مخفی بودن اطلاعات است که خانمها م.ت و ع.ن به عنوان متهمان ردیف اول و دوم، اقدام به خرید سهم از شرکت ماشین‌آلات عمرانی و زراعی ایران می‌نمایند. دو متهم مزبور به واسطه داشتن رابطه نسبی و سببی با متهم ردیف سوم آقای ر.ت که ایشان رئیس هیأت مدیره شرکت س.م.آ می‌باشد که شرکت مذکور سهام‌دار عمده و اصلی شرکت ماشین‌آلات عمرانی و زراعی ایران است، از اطلاعات محرمانه مؤثر بر قیمت سهم اطلاع داشته‌اند و با داشتن این اطلاع اقدام به خرید سهم نموده‌اند و اطلاعات محرمانه فوق در تاریخ ۱۳۸۶/۳/۶ به اطلاع عموم و سایر سرمایه‌گذاران می‌رسد، با توضیحات فوق می‌توان دریافت که در این رأی مصداق مادی عمومی نشدن اطلاعات محرز است.

پرونده دوم

در خصوص وجود ویژگی عمومی نشدن اطلاعات در دومین رأی قضایی ذکر شده یعنی دادنامه

شماره ۸۷-۲/۱/۶۶ می‌بینیم که اطلاعات نهانی در نامه ۸۵/۶/۲۷ ارسالی از ناحیه سرپرست نظارت بر اوراق بهادار خطاب به مدیر عامل شرکت وجود دارد. در نامه مزبور از مذاکرات تلفنی کارشناسان سازمان با مدیران آن شرکت و دادن اطلاعاتی در خصوص معاملات و تغییرات قیمت سهام آن شرکت در بازار سرمایه، خبر می‌دهد. اطلاعات مزبور که علیرغم مؤثر بودن بر قیمت سهام، علنی نگردیده و به اطلاع سایر سهام‌داران نرسیده، محرمانه تلقی گردیده است. در واقع مدیران آن شرکت که مالکیت ۸۷ درصد از سهام شرکت را دارا هستند با استفاده از این اطلاعات نهانی (یعنی مفاد مذاکرات تلفنی کارشناسان سازمان بورس با آنها در خصوص وضعیت بازار و تغییرات قیمت سهام که هنوز به هیچ‌وجه به اطلاع سرمایه‌گذاران نرسیده است)، اقدام به فروش سهام می‌نمایند. بدین طریق بعد از عمومی شدن اطلاعات فوق و افت قیمت سهام مشارعلیهم توانسته‌اند از تحمل ضرر و زیان ناشی از افت قیمت آن فرار نمایند.

۲- مؤثر بودن بر قیمت

در بخش ویژگیهای اطلاعات نهانی به طور مفصل ویژگی تأثیر بسزا بر قیمت داشتن، اینگونه اطلاعات را بحث نمودیم. در اینجا از این منظر آراء مذکور را مورد مذاقه قرار خواهیم داد.

پرونده اول

دادنامه شماره ۶۹ صادره از شعبه ۱۱۹۲ مجتمع ویژه رسیدگی به جرایم اقتصادی. در این رأی اطلاعات مربوط به دو فقره معامله شرکت ماشین‌آلات عمرانی و زراعی ایران در اواخر اسفند ماه سال ۱۳۸۵ تأثیر بسزا بر قیمت سهام آن شرکت داشته است. به این دلیل که؛ اولاً: بعد از افشای اطلاعات برای عموم و دیگر سرمایه‌گذاران در تاریخ ۱۳۸۶/۳/۶ و اقدام متهمان ردیف اول و دوم به فروش سهام خریداری کرده در مدت زمان مخفی بودن اطلاعات، سود قابل توجهی را عاید ایشان می‌نماید که این خود دلیل روشنی است بر این ادعا که دو فقره معامله‌ای که شرکت ماشین‌آلات عمرانی و زراعی داشته در اسفند ۸۵ تأثیر بسزا بر افزایش قیمت معاملاتی سهام شرکت داشته و علاوه بر این همانگونه که در بخش ویژگی تأثیر بسزا بر قیمت داشتن اطلاعات نهانی در مبحث ۱ بحث شد، این دو فقره معامله علاوه بر مؤثر بر قیمت بودن بر تصمیم سرمایه‌گذاران هم برای معامله اوراق بهادار تأثیر می‌گذارد. همانطور که در مبحث ۱ ذکر شده همین تأثیر بر تصمیم سرمایه‌گذاران برای معامله، به تنهایی هم برای احراز این ویژگی و عنصر کفایت می‌نماید. در بحث ما در خصوص آن رأی قضایی دو فقره معامله مذکور شرکت ماشین‌آلات عمرانی و زراعی ایران هم مؤثر بر افزایش قیمت بوده‌اند و هم در صورت انتشار و اطلاع دیگر سرمایه‌گذاران هم در تصمیم آنها برای انجام معامله تأثیر داشته است. در واقع تفاوت قیمت سهام قبل از عمومی شدن اطلاعات و بعد از آن، دلالت بر مؤثر بودن اطلاعات فوق تلقی شده است.

ثانیاً: دو فقره معامله شرکت ماشین‌آلات عمرانی و زراعی ایران عبارت بوده‌اند از:

الف) قرارداد با سازمان شهرداریهای کشور به منظور فروش ۴۵۰ دستگاه تراکتور صنعتی
 ب) خرید ۹ میلیون سهم بانک کارآفرین
 که این دو معامله باعث تحصیل سود توسط شرکت مذکور و به تبع آن افزایش ارزش سهام
 آن خواهد گشت.

پرونده دوم

دادنامه شماره ۶۶-۸۷/۲/۱ هم اطلاعات نهانی مذکور بر قیمت سهام آن شرکت مؤثر هستند ولی
 تأثیر آنها بر کاهش قیمت سهام می‌باشد نه افزایش آن، به همین دلیل هم در رأی آورده شده که
 سهام‌داران که جزء مدیران مالی شرکت هم بوده‌اند، با فروش سهام خود پس از اطلاع از وضعیت
 مبادلات سهام و تغییرات قیمت آن یعنی همان اطلاعات نهانی، توانسته‌اند از تحمل ضرر قابل
 توجهی جلوگیری نمایند. در این رأی هم دادگاه و قاضی محترم برای اثبات مؤثر بر قیمت بودن
 اطلاعات نهانی در مرحله اول به تفاوت قیمت سهام قبل و بعد از عمومی شدن اطلاعات استناد
 می‌نماید و این خود بهترین دلیل برای اثبات این است که آن اطلاعات نهانی تأثیر بر قیمت
 داشته‌اند حال یا از لحاظ افزایش قیمت و یا از لحاظ کاهش آن مؤثر بوده‌اند.

۳- مشخص بودن و خاص بودن اطلاعات در آراء

این دو ویژگی اطلاعات نهانی را قانون ایران (قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران)
 مورد بحث قرار نداده و هیچ قیدی راجع به این دو ویژگی اطلاعات محرمانه را در قانون مذکور
 نیاورده است. فلذا به تبع قانون هم در دادنامه‌های مورد بحث ما هیچ بحث و تحلیلی از این دو
 ویژگی اطلاعات محرمانه نمی‌بینیم. نه قضات محترم و نه وکلای متهمان هیچ‌یک در خصوص
 خاص بودن اطلاعات و مشخص و دقیق بودن آنها، بحث و بررسی نکرده‌اند و به لحاظ عدم
 شناسایی قانون بازار اوراق بهادار ایران این دو ویژگی جای بحث هم نداشته است. اما جهت
 روشن‌تر شدن این دو ویژگی و اثبات اینکه در قانون بازار اوراق بهادار جای آنها خالی است و
 همچنین بحث در خصوص اینکه آیا منشأ اثر هستند یا خیر، ما در اینجا دادنامه شماره ۶۹ صادره
 از شعبه ۱۱۹۲ مجتمع ویژه رسیدگی به جرایم اقتصادی را از دیدگاه این دو ویژگی مورد بررسی
 قرار می‌دهیم.

۳-۱- ویژگی خاص بودن اطلاعات

اطلاعات محرمانه دادنامه مانحن فیه عبارتند از انجام دو فقره معامله در اواخر اسفند ماه سال ۸۵
 توسط شرکت گسترش ماشین‌آلات زراعی و عمرانی ایران که جزئیات آن ذکر گردیده است، اگر
 بخواهیم ویژگی خاص بودن اطلاعات را بررسی کنیم این دو معامله و اطلاع داشتن از آنها دقیقاً
 یک اطلاع خاص می‌باشد نه کلی، زیرا اطلاعات همانطور که در مبحث ۱ گفتیم باید مربوط به
 اوراق بهادار خاص یا یک صادرکننده خاص اوراق بهادار باشد که این اطلاعات دقیقاً مربوط به

اوراق بهادار خاص (سهام شرکت گسترش ماشین‌آلات زراعی و عمرانی ایران) می‌باشد.

۳-۲- ویژگی مشخص و دقیق بودن اطلاعات

بر اساس تغییری که توسط کمیته قوانین اوراق بهادار اروپا CESR ارائه گشته اطلاعات در صورتی دقیق است که:^۶

«مجموعه‌ای از شرایطی را نشان دهد که وجود دارد یا به طور معقولی انتظار می‌رود که به وجود آید، یا واقعه‌ای که روی داده است یا به طور معقولی انتظار می‌رود که روی دهد و به حد کافی خاص باشد تا باعث شود یک نتیجه‌ای به عنوان اثر احتمالی مجموعه یا واقعه، بر قیمت آن اسناد مالی یا اسناد مالی مرتبط حاصل شود. لذا شایعات که تنها محتوی صحبت‌هایی کلی در باره وقایع مردد است، مشمول این تعریف قرار نمی‌گیرد.»

با عنایت به تفسیر فوق از کلمه دقیق بودن اطلاعات در می‌یابیم که اطلاعات محرمانه موضوع بحث هم دقیق می‌باشند. زیرا آن اطلاعات شرایطی را نشان می‌دهد که وجود دارد، که همانا دو فقره معامله ذکر شده است که آن شرایط باعث تأثیر بر قیمت اسناد مرتبط با آنها می‌شود. یعنی دو فقره معامله انجام یافته در اواخر اسفند سال ۱۳۸۵ تأثیر بر قیمت سهام شرکت گسترش ماشین‌آلات زراعی و عمرانی ایران داشته است که دقیقاً همان تفسیر دقیق بودن اطلاعات می‌باشد.

فصل دوم: دارنده اطلاعات محرمانه

مبحث یکم: کلیات

در نظام حقوقی ایران نخستین بار آیین‌نامه اجرایی «انتشار اخبار معاملات بر اساس اطلاعات درونی» مصوب سال ۱۳۷۸ شورای بورس، تقسیم‌بندی خاصی از دارندگان اطلاعات محرمانه ارائه داده اشخاصی که به عنوان دارندگان اطلاعات درونی (مؤثر بر قیمت سهام) در ماده ۱ آیین‌نامه مورد توجه قرار گرفته‌اند و به دو گروه تقسیم شده‌اند در واقع در تقسیم‌بندی‌های معمول داخل گروه دارندگان اولیه یا اصلی اطلاعات محرمانه قرار می‌گیرند. مبنایی که در آیین‌نامه برای تقسیم‌بندی دارندگان اطلاعات درونی در نظر گرفته شده است دستیابی مستقیم یا غیرمستقیم اشخاص به اطلاعات درونی می‌باشد. بدین لحاظ اشخاصی که در تصمیم‌گیری‌های شرکت دخالت داشته یا به دلیل موقعیت شغلی خود به نحو مستقیم به اطلاعات دسترسی دارند مانند مدیر عامل، اعضای هیأت مدیره، بازرسان و غیره در گروه اول قرار گرفته‌اند. اشخاصی که به صورت غیرمستقیم و به لحاظ شغل مورد تصدی خود به اطلاعات مؤثر دسترسی دارند مانند

⁶. Committee of European Securities Regulation

حسابداران وکلای شرکت و غیره در گروه دوم جای گرفته‌اند.^۷

بند ۱- دارندگان اولیه اطلاعات نهانی

دارنده اولیه و یا اصلی اطلاعات محرمانه به کسی اطلاق می‌شود که به لحاظ سمت و وظیفه اطلاعات محرمانه را در اختیار دارد یا به لحاظ موقعیت و شغل خود به آن اطلاعات دسترسی دارد. به عبارت دیگر دارنده اصلی اطلاعات کسی است که به واسطه سمت و شغل خود مستقیماً و بدون واسطه، اطلاعات را در اختیار داشته یا به آن دسترسی دارد. در واقع برای تحقق دارنده اصلی اطلاعات محرمانه لازم است که یک رابطه بین شغل و اطلاعات مزبور وجود داشته باشد، به نحوی که اگر سمت و شغل آن اشخاص نبود اطلاعات محرمانه در اختیارشان قرار نمی‌گرفت.^۸

با تصویب قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۸۴ شناسایی دارندگان اطلاعات محرمانه در قالب یک ماده قانونی صورت گرفت. علیرغم اینکه در قانون جدید به تفکیک آیین‌نامه انتشار اخبار معاملات بر اساس اطلاعات درونی مصوب سال ۱۳۷۸، در خصوص گروه اول و دوم دارندگان این اطلاعات تصریح نشده است، لیکن از همان مبانی که در آیین‌نامه فوق برای تقسیم دارندگان اطلاعات محرمانه در نظر گرفته شده بود - دستیابی مستقیم و غیرمستقیم به اطلاعات - پیروی نموده است. در قانون مصوب سال ۱۳۸۴ اشخاص ذیل به عنوان اشخاص دارای اطلاعات محرمانه معرفی شده‌اند:^۹

- ۱- مدیران شرکت شامل اعضای هیأت مدیره، هیأت عامل، مدیر عامل و معاونان آنها.
- ۲- بازرسان، مشاوران، حسابداران، حسابرسان و وکلای شرکت.
- ۳- سهام‌دارانی که به تنهایی و یا همراه افراد تحت تکفل خود، بیش از ۱۰ درصد سهام شرکت را در اختیار دارند یا نمایندگان آنها.
- ۴- مدیر عامل و اعضای هیأت مدیره و مدیران ذیربط و یا نمایندگان شرکتهای مادر که مالک حداقل ۱۰ درصد سهام یا دارای یک عضو در هیأت مدیره شرکت سرمایه‌پذیر باشند.
- ۵- سایر اشخاصی که با توجه به وظایف، اختیارات و یا موقعیت خود به (اطلاعات نهانی) دسترسی دارند.

بند ۲- دارندگان ثانویه اطلاعات نهانی

اشخاصی که از آنان به دارندگان ثانویه اطلاعات محرمانه تعبیر می‌شود اشخاصی هستند که با

^۷ سیدالهام‌الدین شریفی، پیشین، صص ۱۹۳-۱۹۲.

^۸ شقایق بهشتی، پیشین، صص ۵۳-۵۰.

^۹ تبصره ۱ ماده ۴۶ قانون اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۴.

اطلاع کامل از این امر که اطلاعات محرمانه را در اختیار دارند و این اطلاعات را به طور مستقیم یا غیرمستقیم از دارندگان اصلی اطلاعات محرمانه کسب کرده‌اند و آنها را در معاملات اوراق بهادار مورد استفاده قرار می‌دهند.^{۱۰}

در نظام حقوقی ایران خلأ عدم شناسایی صریح دارندگان ثانویه اطلاعات محرمانه هم در آیین‌نامه اجرایی «انتشار اخبار معاملات بر اساس اطلاعات درونی» مصوب سال ۱۳۷۸ شورای بورس و هم در قانون اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران مصوب سال ۱۳۸۴ ملاحظه می‌شود. در واقع در نظام حقوقی ایران بر خلاف سایر نظامهای حقوقی دنیا، اشخاصی که به عنوان دارندگان ثانوی اطلاعات محرمانه تلقی شوند به طور صریح مورد شناسایی قرار نگرفته‌اند. اما قانون اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران مصوب سال ۱۳۸۴ ممنوعیتهایی را که بعداً ذکر خواهیم نمود برای دارندگان اطلاعات محرمانه اعمال کرده است و آن ممنوعیتهای قابل اعمال بر دو گروه می‌داند که عبارتند از:

- ۱- اشخاصی که حسب وظیفه‌شان اطلاعات محرمانه مربوط به اوراق بهادار در اختیارشان قرار گرفته است (یعنی همان دارندگان اولیه و اصلی اطلاعات نهانی).
 - ۲- سایر اشخاص (یعنی هر شخصی که به نوعی به اطلاعات محرمانه - نه به لحاظ وظیفه - دسترسی دارد و آن را در معاملات اوراق بهادار مورد استفاده قرار می‌دهد).
- علیرغم اینکه قانون‌گذار ایران صریحاً به دارندگان اطلاعات نهانی اشاره‌ای نکرده است و آنها را در کنار دارندگان اصلی مورد شناسایی قرار نداده است. لیکن به نظر می‌رسد با قید هر شخصی در ابتدای بند ۲ - اگر چه این قید در بندهای چهارگانه ماده ۴۶ به کار رفته است - در صدد شناسایی دارندگان ثانوی اطلاعات و اعمال ممنوعیت به این گروه از دارندگان می‌باشد.^{۱۱}

مبحث دوم: دارندگان اطلاعات نهانی در آراء صادره

اگر بخواهیم دارندگان اطلاعات نهانی را که با استناد به آن اطلاعات، اقدام به معامله اوراق بهادار نموده‌اند در آراء مورد بحث را، از لحاظ دارنده اولیه یا ثانویه بودن بررسی نماییم، باید گفت:

پرونده اول

در دادنامه شماره ۶۹ صادره از شعبه ۱۱۹۲ مجتمع ویژه رسیدگی به جرایم اقتصادی مباشرین معامله اوراق بهادار با استفاده از اطلاعات نهانی در آن رأی، یعنی متهمان ردیف اول خانم م.ت و ردیف دوم خانم ع.ن را باید جزء دارندگان ثانویه اطلاعات نهانی محسوب نمود. زیرا خانم م.ت دختر، و خانم ع.ن، خواهرزاده باجناب آقای ر.ت متهم ردیف سوم هستند که مشارالیه رئیس

¹⁰ Barry Rider and Michael Ashe, "The Insider Dealing Directive", in Barry Rider and Michael Ashe (Eds), *The Fiduciary, The Insider and The Conflict*, Dublin, Brehon, Sweet and Maxwell, 1st ed, 1995, p. 40.

¹¹ شقایق بهشتی، پیشین، صص ۵۶-۵۴.

هیأت مدیره شرکت (س.م.آ) می‌بوده که شرکت مذکور سهام‌دار عمده و اصلی شرکت «گسترش ماشین‌آلات زراعی و عمرانی ایران» می‌باشد. در حقیقت متهم ردیف سوم به واسطه شغل خود از اطلاعات نهانی (انجام دو فقره معامله شرکت فوق‌الذکر در اواخر اسفند سال ۱۳۸۵) مطلع گشته است و دارنده اصلی یا اولیه اطلاعات نهانی می‌باشد، همانطور که گفتیم اشخاصی که به واسطه شغل خود به اطلاعات نهانی دسترسی دارند، را قانون بازار اوراق بهادار ایران دارنده اصلی و اولیه اطلاعات نهانی می‌داند و آقای ر.ت. پس از کسب اطلاعات نهانی شرکت فوق‌الذکر، متهم ردیف ۴ آقای ح.ع که رابطه سببی با او دارد را ترغیب به دادن هزینه خرید سهام توسط متهمان ردیف اول و دوم نموده است، و متهم ردیف چهارم آن را پذیرفته و به همین دلیل هم در رأی مذکور متهم ردیف چهارم به درستی به اتهام معاونت در انجام معامله اوراق بهادار با استفاده از اطلاعات نهانی محکوم شده است.

متهمان ردیف اول و دوم که با استفاده از اطلاعات نهانی داده شده، از سوی متهم ردیف سوم و دادن پول از سوی متهم ردیف چهارم اقدام به انجام معامله اوراق بهادار با استفاده از اطلاعات نهانی نموده‌اند، در حقیقت دارنده ثانوی اطلاعات نهانی محسوب می‌گردند. زیرا آن اطلاعات را به واسطه شغل خود کسب نموده‌اند بلکه در زمره اشخاصی هستند که به نوعی به اطلاعات محرمانه - نه به لحاظ وظیفه - دسترسی یافته‌اند و آن را در معاملات اوراق بهادار مورد استفاده قرار داده‌اند. همانگونه که در بخش دارندگان ثانوی اطلاعات نهانی توضیح داده شد ممنوعیت‌های اعمال شده بر دارندگان اصلی اطلاعات نهانی بر این افراد نیز اعمال می‌گردد.

پرونده دوم

در دادنامه شماره ۶۶-۸۷/۲/۱- از شعبه ۱۰۱۶ دادگاه عمومی جزایی تهران، مدیران مالی و رئیس حسابداری و مسؤول امور سهام شرکت مذکور که ۸۷ درصد از سهام شرکت را نیز دارند و طی تلفنی از کارشناسان سازمان بورس به آنها، از وضعیت معاملات و تغییرات قیمت سهام شرکت (افت قیمت سهام) در بازار سرمایه مطلع می‌شوند. دارنده اصلی و اولیه اطلاعات نهانی می‌باشند، زیرا به واسطه شغل و، وظیفه خود به اطلاعاتی دسترسی می‌یابند که در اختیار عموم قرار نگرفته است و همانگونه که قانون مصوب سال ۱۳۸۴ هم به آن تصریح کرده که در بخش دارندگان اولیه اطلاعات نهانی آن را ذکر کردیم و برشمردیم، در این رأی بر خلاف رأی قبلی دارندگان اطلاعات نهانی در زمره دارندگان اولیه می‌باشند که به واسطه شغل و موقعیت خود به آن اطلاعات دسترسی پیدا کرده‌اند و همچنین در بند ۲ معرفی دارندگان اطلاعات نهانی حسابداری شرکت هم جزء آن دسته از دارندگان ذکر شده است، که این اشخاص با استفاده از اطلاعات نهانی و قبل از عمومی شدن آنها اقدام به فروش سهام نموده‌اند که بدین ترتیب از زیان قابل توجهی جلوگیری کرده‌اند.

فصل سوم: اعمال مجرمانه ارتكابی

مبحث یکم: اعمال ممنوع برای دارندگان اطلاعات نهانی

اعمالی که برای دارندگان اطلاعات مجرمانه ممنوع است عبارتند از:

۱- تحصیل یا انتقال اوراق بهادار، ۲- افشاء اطلاعات مجرمانه، و ۳- توصیه و ترغیب دیگران به معامله.

بند ۱- تحصیل یا انتقال اوراق بهادار

توضیح دادیم که تحصیل یا انتقال اوراق بهادار برای دو گروه ممنوع است:

الف) اشخاصی که حسب وظیفه‌شان اطلاعات مجرمانه در اختیارشان قرار گرفته است.

ب) سایر اشخاص (که تلویحاً قانون‌گذار دارندگان ثانویه را منع کرده است).

بند ۲- افشاء اطلاعات مجرمانه

که این ممنوعیت در نظام حقوقی ایران هم وجود دارد، بدین نحو که هر شخصی که اطلاعات نهانی مربوط به اوراق بهادار را حسب وظیفه در اختیار دارد از فراهم آوردن موجبات افشاء و انتشار آن در غیرموارد مقرر منع شده است. برای تحقق این شکل از ممنوعیت صرف افشای اطلاعات مجرمانه توسط دارنده کفایت می‌کند، خواه دریافت‌کننده اطلاعات از آن در جهت معامله اوراق بهادار، صادرکننده مورد نظر بهره‌برداری کرده باشد و خواه بهره‌برداری ننموده باشد.

بند ۳- توصیه و ترغیب دیگران به معامله

در نظام حقوقی ایران ممنوعیت ترغیب و تشویق دیگران به معامله مورد شناسایی قرار نگرفته است. مقنن ایرانی در این رابطه کاملاً سکوت نموده و حتی همان قواعد اجمالی را که در خصوص سایر ممنوعیتها به کار برده را بیان ننموده است. لذا هم چنان امکان استفاده غیرمستقیم از مزایای اطلاعات مجرمانه توسط دارندگان آن با ترغیب دیگران به انجام معامله بر اساس اطلاعات مجرمانه که در اختیار دارند، فراهم است.^{۱۲}

مبحث دوم: بررسی اعمال مجرمانه ارتكابی در آراء

پرونده اول

در دادنامه شماره ۶۹ صادره از شعبه ۱۱۹۲ مجتمع ویژه رسیدگی به جرایم اقتصادی به ترتیب به بررسی عمل مجرمانه متهمان پرونده می‌پردازد.

متهم ردیف اول خانم م.ت: ایشان به درستی در رأی به مباشرت در انجام معامله اوراق بهادار با استفاده از اطلاعات نهانی محکوم شده‌اند. به این دلیل گفتیم به درستی که همانگونه که توضیح

^{۱۲} همان، صص ۶۷-۶۰.

داده شد خانم م.ت با استفاده از اطلاعاتی که توسط پدر خود یعنی متهم ردیف سوم آقای ر.ت در خصوص دو فقره معامله سودآور شرکت گسترش ماشین آلات زراعی و عمرانی، کسب نموده است در دوره مخفی بودن اطلاعات فوق و قبل از اعلام عمومی آن اقدام به خرید سهام شرکت مذکور می نماید و دقیقاً سهم خریداری شده را بعد از اعلام عمومی اطلاعات فوق در تاریخ ۱۳۸۶/۳/۶، به فروش می رساند که از این رهگذر سود قابل توجهی را تحصیل می نماید و در دادنامه فوق هم ایشان به درستی به مباشرت در انجام معامله اوراق بهادار با استفاده از اطلاعات نهانی محکوم می شوند.

متهم ردیف دوم خانم ع.ن: این متهم نیز به درستی به مباشرت در انجام معامله اوراق بهادار با استفاده از اطلاعات نهانی محکوم شده است. بدین توضیح که ایشان هم دارای نسبت سببی (خواهرزاده باجناب) آقای ر.ت متهم ردیف سوم می باشند و با کسب اطلاع از انجام دو فقره معامله شرکت مذکور در فوق در دوران مخفی بودن اطلاعات و قبل از تاریخ اعلام عمومی آنها اقدام به خرید سهم از شرکت گسترش ماشین آلات زراعی و عمرانی ایران نموده اند. سهم خریداری شده را پس از اعلام عمومی اطلاعات در تاریخ ۱۳۸۶/۳/۶ به فروش رسانده و موفق به کسب سود قابل توجهی شده اند. به همین دلیل ایشان هم در رأی مورد بحث به درستی به انجام معامله اوراق بهادار با استفاده از اطلاعات نهانی محکوم شده اند.

متهم ردیف سوم آقای ر.ت: دادگاه متهم ردیف سوم را به معاونت در انجام معامله اوراق بهادار با استفاده از اطلاعات نهانی محکوم کرده است. با توضیحاتی که داده شده همانطور که در قسمت های مختلف این مقاله نیز ذکر کردیم، آقای ر.ت دارنده اولیه و اصلی اطلاعات نهانی مربوط به شرکت گسترش ماشین آلات عمرانی و زراعی ایران بوده است که این اطلاعات را به واسطه شغل و سمت خود کسب نموده است. وی با دادن این اطلاعات به متهمان ردیف اول و دوم باعث شده که آنها اقدام به خرید سهام در دوره مخفی بودن اطلاعات نمایند که دادگاه افشای این اطلاعات را به مشارالیهم معاونت در جرم به معنای تسهیل و انجام دادن تمهیداتی در خصوص انجام جرم دانسته است،^{۱۳} و ایشان را از باب معاونت در اجرای جرم محکوم کرده است.

حال مسأله مورد بحث در این خصوص این است که ایشان اقدام به افشای اطلاعات محرمانه نموده اند و با توجه به اینکه خود این عمل نیز در نظام حقوقی ایران جزء اعمال ممنوعه^{۱۴} برای دارندگان اطلاعات محرمانه بوده و دارای عنوان مجرمانه مستقلاً است. لذا بهتر بود که دادگاه محترم ایشان را به جرم افشای اطلاعات محرمانه محکوم و مجازات نمایند. در حالی که دادگاه وقوع این جرم مستقل را ندیده انگاشته و هیچ بحثی در خصوص ضمانت اجرای افشای اطلاعات محرمانه از سوی متهم نکرده است و صرفاً از باب معاونت اقدام به مجازات ایشان نموده است.

^{۱۳} برای مطالعه بیشتر، نک: محمدعلی اردبیلی، حقوق جزای عمومی، جلد دوم، تهران، نشر میزان، چاپ هشتم، ۱۳۸۸، صفحه ۴۸-۳۸.

^{۱۴} ماده ۴۶ قانون بازار اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران

متهم ردیف چهارم آقای ح.ع: که دادگاه نیز ایشان را به معاونت در انجام معامله اوراق بهادار با استفاده از اطلاعات نهانی محکوم کرده است. با توجه به اینکه اقرار خود متهمان بدین شرح است که آقای ح.ع پول مورد نیاز را برای خرید سهام شرکت گسترش ماشین‌آلات عمرانی و زراعی را در دوره مخفی بودن اطلاعات، تأمین نموده و در اختیار متهمان ردیف اول و دوم قرار داده است به درستی دادگاه ایشان را به معاونت در انجام جرم محکوم نموده. زیرا متهم ردیف چهارم با تأمین هزینه انجام معامله (ارتکاب جرم) در انجام جرم تسهیل کرده و به درستی به معاونت در انجام جرم محکوم گشته است.

اگر نظام قضایی ایران عمل ترغیب به انجام معامله اوراق بهادار با استفاده از اطلاعات نهانی را هم جرم می‌دانست مانند سایر نظام‌های حقوقی آقای ح.ع را دادگاه می‌باید به جرم ترغیب به انجام معامله اوراق بهادار با استفاده از اطلاعات نهانی محکوم می‌نمود ولی چون قانون ایران این عمل را ممنوع و جرم نمی‌داند قاضی دادگاه به درستی ایشان را به معاونت در انجام جرم محکوم کرده است.

پرونده دوم

دادنامه شماره ۶۶ - ۸۷/۲/۱ پرونده کلاسه ۱۱۰۰/۱۰۱۶/۸۶ صادره از شعبه ۱۰۱۶ دادگاه عمومی جزایی تهران.

در این دادنامه نیز با توجه به توضیحاتی که راجع به محتویات پرونده و چگونگی وقوع جرم دادیم، بدین شرح که عده‌ای از مدیران مالی شرکت که ۸۷ درصد سهام شرکت را نیز داشته‌اند از اطلاعات نهانی راجع به افت سهام شرکت به واسطه شغل خود مطلع می‌گردند و قبل از عمومی شدن این اطلاعات اقدام به فروش سهام خود در آن شرکت مذکور می‌نمایند که پس از عمومی شدن اطلاعات و افت قیمت سهام شرکت، ایشان به دلیل فروختن سهام خود در دوره مخفی بودن اطلاعات از تحمل زیان افت قیمت سهام فرار می‌کنند که دادگاه مذکور همه این مدیران را به درستی به انجام معامله اوراق بهادار با استفاده از اطلاعات نهانی محکوم می‌نماید.

فهرست منابع و مآخذ

اردبیلی، محمدعلی، حقوق جزای عمومی، جلد دوم، تهران، نشر میزان، چاپ هشتم، ۱۳۸۸.
بهشتی، شقایق، «معاملات اوراق بهادار با استفاده از اطلاعات مجرمانه با مطالعه تطبیقی در حقوق اتحادیه اروپا، انگلیس، فرانسه و ایران»، پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق خصوصی، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)، ۱۳۸۷.

شریفی، سیدالهام‌الدین، «بررسی تطبیقی جنبه‌های حقوقی معاملات در بازار بورس اوراق بهادار با استفاده از اطلاعات نهانی»، مجله پژوهش‌های حقوقی، ش ۶، سال ۱۳۸۳.

قانون اوراق بهادار جمهوری اسلامی ایران مصوب ۱۳۸۴.
Goulding, Simon, *Principles of Company Law*, London, Cavendish, 1st ed., 1996.
Rider, Barry and Michael Ashe, "The Insider Dealing Directive", in Barry Rider and Michael Ashe (Eds), *The Fiduciary, The Insider and The Conflict*, Dublin, Brehon, Sweet and Maxwell, 1st ed, 1995.

JOURNAL OF LEGAL RESEARCH

VOL. IX, No. 1

2010-1

Articles

Claim Description in the Law and Judicial Practice • Fundamental Principles of UNCITRAL Electronic Communications Convention • Social Security Components in Criminal Laws • Recognition in International Law: Legal Effects of Recognition of Kosovo, South Ossetia and Abkhazia • Principles of Conflict of Evidences • The Effects of the International Criminal Law in the Middle-East; from the Saddam's Trial to the Hariri's Accused Prosecution

Special Issue: The Stock Exchange (Some Considerations on the Law of Iran and other Countries)

Fundamentals of Obligation for Providing Information to Stock Exchange • Comparative Study of Prohibitions of Insider in Securities Dealing in E.U., English, French and Iranian Laws • Some Considerations on the Offense of Insider Trading • Combating the Securities Fraud in the Stock Exchange (The Case of the U.S.) • Some Considerations on Judgments about the Insider Trading in the Stock Exchange • The Stock Broker Liability and the Process of Bringing the Case before the Proper Forum • The Liability of Brokers for the Unauthorized Transaction of Securities in the Approach of Arbitration Board • Sukuk's Rule in Financing the Projects and its Rules and Regulations • Arbitration of Disputes in Commercial Paper Market • The Nature and the Jurisdictions of the Board of Arbitration of the Stock Exchange • The Rules Governing the Formation of Public Joint-Stock Companies in light of the Securities Market Act • Legal Consequences of Iran's Accession to WTO on Securities Service • Cross-Border Stock Exchange Mergers: an Illusion or a Reality?

Critique and Presentation

Some Considerations on the "ICJ's Kosovo Advisory Opinion" • Considerations on the Concept of the 'Aggression' in the Review Conference of the Statute of International Criminal Court • Some Critics on the Modern Law of Compulsory Insurance of the Owners of Vehicles 2008 • The Non-Traditional Trademarks • Resolution 1929 of the Security Council: The Challenges of the Power and the Right in a Divided World • The 6th Round of the Moot Court Simulation of the International Criminal Court's Session (2010 Summer and Autumn)

ISSN: 1682-9220

S. D. I. L.

The S.D. Institute of Law

Research & Study